

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 7.

Lördagen den 21 februari.

Kl. 11 f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; samt

lagutskottets memorial och utlåtande:

n:o 10, angående öfverlemnande till särskilda utskottet af en till lagutskottet hänvisad motion; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående gränsreglering mellan Carl Gustafs stads gevärsfaktori och Eskilstuna stad;

n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna militiebostället Kongs Norrby kungsgård i Östergötlands län; samt

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af en del byggnader och jord, tillhörande förra häradshöf-dingebostället Hammenhög n:o 31 i Kristianstads län.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 14, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande.

Kammaren biföll hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Anslag till
fortsättande
af arbetena å
stambanan
genom öfre
Norrländ.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 18 och 20 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 15, angående fortsättande af statens jernvägsbyggnader.

Herr Sandberg: Herr vice talman, mine herrar! Många tecken synas mig tyda på att den på 1850-talet i vårt land utbrutna jernvägsfebern fortfarande, beklagligt nog, har oförminskad kraft och utbredning bland vårt arma folk och dess representanter, och det är sannerligen rätt pinsamt att uppträda mot en hos ett vida öfvervägande flertal af kammarens ledamöter herskande öfvertygelse. Men då mitt samvete förbjuder mig att tiga, måste jag tala, fastän jag mycket väl vet, att hvad jag yttrar kommer att förklinga ohördt som en ropandes röst i öknen, utan att finna något gensvar.

Närmast föregående riksdag uppträdde på denna plats en aktad representant från Norrländ, som utförligt och värtaligt visade, att stambanan genom öfre Norrländ med den rigtning den har och får, flere mil aflägsen från kusten, kommer att bli till föga eller intet gagn för den norrländska befolkningen, äfvensom att man icke på denna bana kan vänta någon nämnvärd vare sig person- eller gods- trafik, åtminstone ingen sådan, att inkomsterna komma att betäcka drift- och underhållskostnaderna. En bana, hvars inkomster icke betäcka drift- och underhållskostnader, ännu mindre lemna några tillgångar att förränta det på dess byggande och för inköp af den för dess trafik nödiga materielen nedlagda kapital, borde icke kunna kallas ett produktivt företag. När så är, torde väl skälen för denna banas byggande hufvudsakligen, för att icke säga uteslutande, vara s. k. strategiska. Såsom icke fackman kan jag naturligtvis icke inlåta mig på dessa skäl, men det må tillåtas mig anmärka, att det ännu icke torde vara en afgjord sak bland fackmän och sakkunnige, huruvida icke en bana med en sådan sträckning kan blifva till lika stort gagn för en anfallande fiende som för försvaret.

Men jag öfvergår till en annan sida af frågan, den ekonomiska. Det är icke många år sedan det var en allmän åsigt inom riksdagen, och äfven ett slags beslut fattades, att till fortsättning af den norrländska stambanan skulle anvisas ett belopp af två millioner årligen. Man började äfven då hysa fruktan för ett ohejdadt förökande af vår allt för stora statsskuld. De två senaste årens Riksdagar hafva frångått detta beslut och anvisat fyra millioner

årligen till fortsättande af denna bana. Nu föreslås och tillstyrkes enhälligt af statsutskottet att äfven för 1892 anvisa fyra millioner, och en lika stor anslagsfordran ställes i utsigt för 1893 och 1894.

Om en enskild person eller en kommun beslöte att i en nära framtid verkställa stora utbetalningar utan att hafva reda på, hvarifrån medel till dessa utbetalningar skulle tagas, komme säkert ett sådant handlingssätt att betraktas såsom obetänksamt, för att icke säga lättsinnigt. Männe icke förhållandet är likartadt med hvad som nu tillstyrkes Riksdagen? Man föreslår, att för 1892 bevilja ett anslag af 4 millioner, och utskottet tillkännagifver, att det "framdeles kommer att afgifva förslag om sättet för anvisande af det föreslagna anslagsbeloppet".

Såsom känt är, tillhör jag med lif och själ det fosterländska partiet, hvars lösen är det i så många tonarter förhånade uttrycket: "Sverige åt svenskarne". Vi veta alla, att om det hos oss för få år sedan införda systemet kommer att stå en hård strid vid denna riksdag; vi kunna visserligen hysa förhoppningar om en lycklig utgång af striden, men visshet hafva vi icke. Blifva vi slagna, så komma statsinkomsterna utan tvifvel att betydligt sjunka, och då återstår ingen annan utväg för detta anslag, som nu skall beviljas, än lånevägen, en farlig väg, som leder till ruin för staten såväl som för kommuner och enskilde.

Det är visserligen sant, att mot vanligheten saknas här alla reservationer, men det finnes ett gammalt ordspråk, som säger: timeo Danaos et dona ferentes. Jag befarar, att den liberalitet statsutskottets ledamöter från Andra Kammaren visat, kommer att efterföljas af så mycket större sparsamhet i fråga om anslagen under 4 och 5 hufvudtitlarne.

Det tjanar ingenting till att jag vidare yttrar mig, då jag på förhand väl vet att intet afseende skall fästas på hvad jag än kunde komma att säga. Jag anser mig likväl, enär intet skulle kunna vinnas genom en återremiss, böra framställa yrkande om att anslagsbeloppet måtte nedsättas till 2 millioner kronor.

Grefve Sparre: Herr vice talman, mine herrar! Den föregående talaren har rätt angifvit, att statsutskottet enhälligt slutit sig omkring detta betänkande. Striden om banan, om rigtningen, om beloppet hade vi redan förra året, och utskottets ledamöter ansågo, att denna strid redan var utkämpad. Jag tror, att inom riksdagen den meningen är allmän, att det är en stor fosterländsk fråga att så snabbt tillgångarna medgifva utsträcka jernvägen mot norr, och ur den synpunkten, som äfven torde hafva varit bestämmande inom statsutskottet, hemställer jag, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet deri hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr Sandberg, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att anslaget nedsattes till 2,000,000 kronor.

Ansläg till fortsättande af arbetena å stambanan genom öfre Norrland.
(Forts.)

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Efter förnyad föredragning af statsutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 18 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om upphäfvande af såväl egares af frälseränta rätt till lösen af frälsekattefastighet som egares af dylik fastighet rätt till lösen af frälseränta.

Friherre Klingspor: Herr vice talman, mine herrar! Då fråga är om att upphäfva en gammal förordning, och beslutet inom utskottet fattats utan reservation från någon af dess ledamöter. kan det synas egendomligt att uppträda deremot. Jag vågar dock göra detta, emedan jag anser, att denna förordning kan och bör komma oss till nytta under den närmaste framtiden, på samma gång jag vågar säga, att intet farligt steg tages genom att låta en gammal förordning ännu få verka.

Frälseräntor äro sådana räntor, som icke af statsverket inlösas eller kunna inlösas; dessa räntor gravera vissa hemman, hvilka hafva rätt att under vissa eventuella förhållanden återlösa dem till sig, en rätt, som påkallats af önskvärdheten och nödvändigheten att såvidt möjligt kunna förena räntan med hemmanet. Dessa räntor bestå i en hel mängd naturaprestationer af hvarjehanda slag, såsom kreatur, hjälpdagsverken, ökedagsverken, höns, ägg, lin, spanmål m. m. dylikt. Väl inser man, att värdet på dessa stiger med åren, hvarigenom denna ränta ökas; den utgör en in-teckning, kan man säga, men en in-teckning med ett ständigt ökad kapitalvärde, under det möjlighet finnes, att hemmanet på grund af andra omständigheter kan falla i värde. Sålunda försvagas hemmanet genom denna ränta, och detta försvagande kommer möjligen att ökas år för år.

Den rigtning man nu slagit in på består i att inlösa skattefrälseräntor och genom roteringsbördans afskaffande nå fram till det mål man åsyftar, nemligen jordens lika beskattning. Då dessa båda saker äro genomförda, komma dock frälseräntorna att kvarstå såsom ett lika stort hinder som de hittills varande andra räntorna. Om vi vilja nå detta mål eller arbeta derpå, måste vi på samma gång tänka på att få dessa frälseräntor ur verlden. Med den nu varande bestämmelsen om eventuel rätt för hemmansegaren att till sig lösa frälseränta synes mig att man bör vara fullt belåten.

Utskottets förslag tyckes mig göra ett ingrepp i eganderätten. Jag anser därför, att det är alldeles nödvändigt, att vi hålla fast vid det bestående. Min tanke och önskan är icke att staten skall inlösa dem, men jag vill, att den lagliga rätt som nu finnes för hemmansegaren att kunna till sig lösa frälseränta skall stå kvar, ty i annat fall få vi ganska svårt, då det blir fråga om att taga bort dessa räntor. Godkännes utskottets förslag, skulle frälseräntegarne sedermera sannolikt komma och fördra, att staten skulle inlösa räntorna, och jag tror icke, att en sådan framställning skulle vara särdeles kärkommen för Riksdagen. Det är dock min åsigt, att ett ingripande från regeringens sida bör göras för att underlätta och påskynda en förening mellan ränta och hemman, och att en utredning företages om huru stora dessa räntor äro och i hvilka provinser de finnas.

Lagutskottet har hänvisat till sitt förra året afgifna betänkande i frågan. Detta tror jag icke vara synnerligen väl funnet, ty förra året behandlades knappast frågan. Framställningen var ofullständig, och motionen aflifvades äfven på denna grund. Det stöd det nuvarande utskottet vill hemta deraf, är intet skäl, och någon egentlig motivering finnes ej heller vare sig i detta eller i det förra betänkandet.

Beträffande lagutskottets framställning, att denna förening af hemman och frälseränta skulle vara utan betydelse, därför att det icke finnes någon bestämmelse, som förhindrar räntans skiljande å nyo från hemmanet, så är det en sak, som jag icke kan yttra mig om. Huruvida man har rätt att å nyo skilja räntan från hemmanet, vet jag icke. Finnes denna rätt, anser jag, att den främsta åtgärd man borde vidtaga vore att se till, att denna rätt komme att upphöra, och att det vore synnerligen önskligt, om den genom ett Riksdagens beslut upphäfdes. Jag anser det varit särdeles önskvärdt, om lagutskottet vändt sig mot denna svaghet i nuvarande lagbestämmelser.

Om sålunda de anledningar, som göra den ifrågavarande lagbestämmelsen overksam, äro lätta att öfvervinna genom ett tillägg eller ett fullständigande, hvarigenom man skulle kunna nå det mål, som med lagbestämmelsen ursprungligen afsetts, så tror jag mig kunna med godt samvete yrka afslag på detta betänkande. Jag vet, att dessa frälseräntor äro mycket betydliga; såsom jordegare i Upland är jag egare af ett större antal. Många äro sammanslagna med hemmanet, och att kasta ut dem i marknaden kan ur inga synpunkter vara lämpligt. Visserligen äro förhållandena olika i olika provinser, men ett är visst, att flertalet hemman i några provinser äro bekajade med dessa räntor, och därför anser jag frågan af betydelse, ty funnos de endast enstaka här och der, gjorde det ej så mycket. Jag anhåller vördsamt få yrka afslag på utskottets betänkande.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälseränta
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningrätt.
(Forts.)*

Herr Sjögrena: Herr vice talman, mine herrar! Såsom kammarens ledamöter behagade erinra sig och som kammaren ock inhemtat af det nu föredragna betänkandet, väcktes vid förliden riksdag

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

motion om afskaffande af frälseräntegares rätt att inlösa frälse-
skattefastighet. Angående denna motion yttrade lagutskottet i
sitt utlåtande, hurusom det icke kunde vara följdrigtigt att upp-
häfva frälseräntegares inlösningsrätt utan att på samma gång
borttaga jordegarens, och afstyrkte af sådant skäl bifall till motio-
nen, som och blef af båda kamrarna utan ringaste meningsskiljak-
tighet afslagen. Nu är det visserligen en sanning, att Riksdagen
icke yttrade sig om motiven, men då i ett fall som detta ett ut-
skott har alldeles enhälligt gjort ett tillstyrkande på grund af ett
sådant motiv som detta, och detta godkännes, torde man väl vara
berättigad att deri se ett uttalande afven från Riksdagens sida,
att *endast* den anförda omständigheten utgjorde hinder för bifall
till motionen; ty hade man ansett, att denna lösningsrätt var be-
rättigad och borde kvarstå, hade det väl varit det första skäl,
som skulle återopats. Sålunda har lagutskottet varit fullt berät-
tigadt, ja till och med skyldigt att utgå från den förutsättningen,
att Riksdagen uttalat sig på sådant sätt. För min del får jag be-
känna — och jag har afven yttrat det i lagutskottet — att, skulle
man se saken helt och hållet från, om jag så får säga, praktisk
synpunkt, så vore jag nästan mera benägen att ensamt bifalla
fjorårets motion om upphäfvande af rätten för frälseräntegare att
inlösa frälsekattefastighet och att tills vidare låta den gamla rättig-
heten för frälsekattefastighetsegare att inlösa frälseränta kvarstå.
Det är till följd af en under 1700-talet rådande föreställning som
man, genom hvad man kallar en juridisk fiktion, kommit derhän,
att frälseränta skall anses såsom ett slags afsöndrad del af egande-
rätten och till följd deraf betraktas såsom en fastighet, hvilken
kan lagfaras. Men denna uppfattning är i sjelfva verket alldeles
origtig, ty rätten att åtnjuta frälseränta är ingenting annat än en
rätt att få en viss årlig afkomst af fastigheten, på hvad sätt den
må utgå, vare sig genom dagsverken, naturaprestationer, pennin-
gar eller hvad det vara må. Det är en rätt att åtnjuta denna
afkomst, således en fordringsrätt. En sådan skall enligt nu rå-
dande begrepp befastas genom inteckning i fastigheten, och ingen
lärer väl vilja påstå, att den, som har inteckning i en fastighet
för fordran, på grund deraf bör åtnjuta rätt att lösa fastigheten,
då den säljes. Då således frälseräntegarens lösningsrätt hvilar
på en origtig grund, och denna rätt kan föranleda intrång i fastig-
hetsegares rätt att fiitt förfoga öfver sin fastighet, torde samma
lösningsrätt utan tvifvel böra afskaffas. Beträffande åter frälse-
kattefastighetsegares rätt att inlösa frälseränta skulle man kunna
säga, att denna rätt egentligen icke är någonting annat än en rätt
för egaren att få den vid fastigheten hättande fordran förfallen,
och det kan, såsom den föregående talaren sade, i vissa fall vara
nyttigt och lämpligt att derigenom befrämja ett sammanförande
af eganderätten till hemmanet och frälseräntan.

Jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att sedan hem-
budsskyldigheten upphäfts, är denna rätt icke så mycket värd;
för att kunna begagna den måste man passa på, då räntegaren

sålt, och det är icke alls säkert att frälsekattefastighetsegaren får kännedom om köpet förr än det är för sent.

I sammanhang med detta vill jag nämna några ord med afseende å hvad den föregående talaren sade beträffande utskottets yttrande att, "sedan den åsyftade föreningen genom lösningsrätten en gång kommit till stånd, det lätt kan hända, att jorden och räntan åter skiljas och underkastas olika personers eganderätt". Det är verkligen så, och det kan icke hjälpas; ty då räntan är en fastighet, som är lagfaren, kan naturligtvis ingen hindra, att denna fastighet säljes när som helst, och en ny egare med företeende af åtkomsthandlingarna söker och får lagfart derå. För min del anser jag, och 1888 var jag i lagutskottet med om att uttala den åsigten, att några nya frälseräntor visserligen icke kunna bildas, men hvad de gamla beträffar, så kan man med nu gällande lag icke hindra att de säljas, och någon motion om att upphäfva en sådan rätt förelåg icke för lagutskottet.

Ser jag saken från en mera teoretisk synpunkt, måste jag stanna vid den uppfattningen, att hela denna lösningsrätt kvarstår såsom ett minne af ett föreställningssätt, hvilket nu mera alldeles icke är gällande. Den är alldeles antigverad och öfverensstämmer icke med nu rådande begrepp om eganderättens väsen, och vid sådant förhållande bör den väl ej heller kvarstå i lagen. På grund häraf och då den praktiska nyttan af att bibehålla den ena af dessa lösningsrättigheter enligt min tanke är ganska ringa, så skall jag, herr talman, bedja att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Herr vice talman, mine herrar! Då den äldre lagberedningen i sitt förslag till jordabalk föreslog upphäfvande af bördsrätten, bibehöll den icke desto mindre i 12 kap. nämnda balk den lösningsrätt, som nu är fråga om att upphäfva. Den gjorde det på de skäl, som finnas antydda i betänkandet, nemligen att denna lösningsrätt skulle vara nödig för att åstadkomma en lämplig och behöflig konsolidation af den söndrade eganderätten till fastigheten och räntan. Det torde sålunda finnas skäl för påståendet, att den af utskottet framställda anmärkningen, att lösningsrätten icke skulle stå i öfverensstämmelse med en nutida uppfattning af eganderätten, icke är riktig. Med rätta synes man mig kunna säga, att vi den dag som är uppfatta eganderätten just så som denna rätt i lagkomiténs och den äldre lagberedningens förslag samstämmade är uppfattad. Och då såsom bekant dessa lagförslag utmärka sig för mycken följdriktighet — en följdriktighet som alldeles icke är öfverträffad i senare tidens lagstiftning — synes man, till dess motsatsen blifvit bevisad, vara fullt berättigad att antaga, det från teoretisk synpunkt ifrågavarande lösningsrätt icke står i strid med de grundsatser, enligt hvilka eganderätten genom lagstiftningen är ordnad.

Det skulle föra allt för långt att ingå i en framställning om de teoretiska grunderna för eganderätten och de skäl, som göra, att icke all lösningsrätt kan sägas stå i olöslig strid med gällande uppfattning af eganderätten.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

De grunder, hvarpå lagutskottet — oaktadt erkännandet af lämpligheten utaf eganderättens konsolidering — stöder sitt påstående att ifrågavarande lösningsrätt utan olägenhet kan upphävas, äro bufvudsakligen två. Den första är, att denna lösningsrätt icke erbjuder någon tillräcklig garanti för att icke nya frälseräntor kunna uppkomma, och att sålunda det ändamål, lösningsrätten afser, icke skall vinnas. Men häremot synes mig med skäl kunna erinras, att vore förhållandet sådant att det visade sig någon tendens att skapa nya frälseräntor eller, om jag så får uttrycka mig, sätta i nytt omlopp gamla frälseräntor, som en gång blifvit inlösta, låge det naturliga botemedlet häremot icke i lösningsrättens upphäfvande, utan, på sätt förste talaren framhållit, i stiftandet af en lag, som, lika med äldre lagberedningens förslag, innefattar hinder för ett sådant tillvägagående. Den såsom det andra skälet i lagutskottets betänkande framhållna omständigheten, faran för rubbning i fastighetsegarens sjelfständiga ställning genom ifrågavarande lösningsrätt, torde, efter erfarenhetens vittnesbörd, icke kunna tillmätas någon synnerlig betydelse.

Hvad först beträffar lösen af frälseräntor, hvilka ju äfven betraktas såsom fastigheter, innebär ju ifrågavarande lösningsrätt tydligen icke den ringaste rubbning, enär frälseräntans innehafvare icke har något annat att med afseende å denna rättighet utföra än att lyfta räntan, då den godvilligt betalas, utsöka den, då så icke är förhållandet, eller möjligtvis utföra en eller annan process, som i fråga om denna rätt tid efter annan brukar väckas. Beträffande åter lösningsrätten till sjelfva jorden, torde äfven erfarenheten kunna åberopas till stöd derför, att det icke möter några hinder att väl bruka och med fördel försälja frälsehemmanet, oberoende deraf att ränteinnehafvaren eger lösningsrätt till densamma. Tydligt är nemligen, att det i väsentlig grad beror på villkoren vid köpet, om denna rätt af den lösningsberättigade med fördel kan användas.

Ser jag slutligen på de praktiska förhållandena, torde påståendet, att denna lösningsrätt icke användes, ej öfverensstämma med verkliga förhållandet. Låt vara att den sparsamt användes, säkert är emellertid, att den är, på sätt en föregående talare redan framhållit, det enda medel, som för närvarande finnes att åstadkomma sammanförandet af ränteegarerätten och jordegarerätten till en enhet. Borttages denna lösningsrätt, förefaller det mig, som om det icke finnes något annat medel att vinna detta ändamål, än att staten träder emellan och inlöser frälseräntorna på samma sätt som den inlöst skattefrälseräntorna, och denna påföljd af ett bifall till motionen synes mig icke kunna betraktas såsom någon fördel. Under sådana förhållanden instämmer jag med den talare, som redan yrkat afslag å ifrågavarande betänkande.

Friherre Klinckowström: Jag brukar ej någonsin yttra mig i juridiska frågor, frågor som tillhöra lagutskottet, men om jag denna gång derifrån gör ett undantag, beror det derpå, att jag finner den föreslagna lagen på ett betänkligt sätt ingripa i

hvar mans eganderätt, som eger så beskaffad fastighet, som här är i fråga. Det kan visserligen vara sant, att till stöd för den åsigt, som i lagförslaget är uttryckt, finnas prejudikat — man har sagt mig det — men lika säkert är, att det förslag, som här föreligger, i fall det på grund af Konungens och Riksdagens beslut blifver upphöjdt till lag, är ett ingrepp i eganderätten, och ur denna principiella synpunkt vågar jag motsätta mig detsamma; ty, har en gång den princip blifvit etablerad att Konung och Riksdag ega att afhända någon hans eganderätt, kan denna princip tillämpas äfven på *andra* fall, och det är, jag vågar säga, en ganska stor fara dermed förbunden. På dessa skäl jemte dem, som af sakkunniga personer nu blifvit förebragta, vågar jag vördsamt anhålla om afslag å lagutskottets ifrågasatt förslag.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: Då jag icke haft tillfälle att deltaga i lagutskottets beslut i nu föreliggande fråga, och jag i densamma hyser en annan mening än lagutskottet, tillåter jag mig att framlägga några skäl för denna min mening. Det är säkert kammaren väl bekant, att de frälseräntor, hvarom här är fråga, förr i tiden uppkommit på det sätt, att enskilde egare af frälsehemman å *andra* enskilda personer upplåtit rätt att årligen för all framtid från hemmanen bekomma en viss afgäld, bestående i penningar, kreatur, spanmål eller andra prestationer. Denna rätt har genom en fiktion, såsom lagutskottets ärade ordförande nämnde, ansetts såsom en fastighet, kallad frälseränta, och lagfares på samma sätt som fastigheten sjelf. Lagstiftaren fann emellertid temligen snart det vara olämpligt, att en enskild person skulle ega rätt att uppbära skatt af hemman, på samma sätt som staten uppbär skatt af *andra* hemman, och för att i sin mån medverka till att eganderätten till hemmanet och räntan konsoliderades i samma hand, stadgade lagstiftaren, att när en frälseränta eller ett frälsekattehemman såldes, skulle, innan lagfart å fånget egde rum, hembud göras, om fastighet såldes till ränteegaren eller om ränta såldes till fastighets-egaren, med rätt för den till hvilken hembudet skedde att lösa hemmanet eller räntan åter mot den stadgade köpeskillingen, i händelse försäljningen skedde utom börd. Man fann emellertid, att detta stadgande om hembudsskyldighet medförde åtskilliga svårigheter särskildt för egaren af frälsekattehemmanet. När han nemligen sålt sitt hemman, och köpet skulle lagfaras, var det många gånger svårt att få reda på den, som innehade frälseräntan, och fick man det, var det mycket vanligt, att ränteegaren icke hade laglig åtkomst. Hembudsskyldigheten kunde således icke sägas vara lagligen fullgjord i och med hembud åt denne, och lagfart kunde således icke beviljas. Detta medförde en osäkerhet i eganderätten till frälsekattehemman. Derför togs 1875 hembudsskyldigheten bort, hvadan nu hvar och en är berättigad att utan hembud köpa såväl frälseränta som frälsekattehemman samt få lagfart derå. Lösningsrätten bibehölls deremot, och det är denna lösningsrätt lagutskottet nu vill taga bort. Hvad denna rätt beträffar, vill jag säga, att, efter den erfarenhet, jag under min tjänst-

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

göring såsom domare i åtskilliga landsorter gjort, densamma göres gällande visserligen icke så särdeles ofta, men ej heller sällan. Allt emellanåt ser man att, på grund af försäljning, en sådan lösningsrätt tages i anspråk, då jag deremot icke kan erinra mig att någonsin hafva hört talas om att utan sammanhang med köp någon ränta genom enskild uppgörelse fallit tillsammans med fastigheten. Jag tror således, att om man tager bort denna lösningsrätt, minskar man möjligheten af en återförening i samma hand af eganderätten till räntan och fastigheten. Jag vågar härjemte påstå, att de med lösningsrätten förenade olägenheter äro ytterst ringa. Jag tillåter mig först fästa uppmärksamheten derpå, att lösningsrätten icke gäller om försäljningen eger rum inom bördslederna. Om en fader säljer sitt hemman till sin son eller någon annan nära släkting och betingar sig lägre köpeskilling än hemmanet verkligen är värdt, då får icke ränteegaren lösa detsamma, utan köpet står fast. Endast i det fall att fastigheten säljes utom börd, och man således har all anledning antaga att köpeskillingen motsvarar fastighetens verkliga värde, må lösningsrätten göras gällande. Säljaren har då ingen olägenhet af om han får sin köpeskilling af Per eller Pål. Köparen åter vet, då han köper detta hemman, att han löper risk att genom lösningsrätten gå förlustig hemmanet, och, då lösningsrätten skall göras anhängig viss, jemförelsevis kort tid efter lagfart, har han icke haft någon tid att lägga ned några kostnader å hemmanet. Jag tror således att äfven för köparen olägenheterna af nuvarande bestämmelser äro skäligen ringa. Då nu nyttan af nuvarande bestämmelser är ganska stor, och olägenheterna ringa, synes det mig icke vara skäl att göra någon förändring i de bestående förhållandena.

Lagutskottets bufvudsakliga skäl är att, om en förening af frälsekattehemmanet och frälseräntan kommer till stånd, hemmanet och räntan åter kunna skiljas. Jag har emellertid aldrig hört talas om ett sådant skiljande. Har någon fått både räntan och fastigheten i sin hand, finnes ingen anledning för honom att åter skilja dem. För öfrigt anser jag, mot utskottets ordförande, att ett sådant skiljande icke är lagligt. Om man skulle tolka lag i detta fall på samma sätt som grundlagen, d. v. s. efter ordalydelsen, så finnes visserligen icke någonstädes i lagen uttryckligen förbudet att sälja hvar för sig en frälseränta och ett frälsekattehemman, som genom inlösen fallit tillsammans; men tolkar man civillag, bör man tolka denna efter lagens anda och mening, och meningen är, att räntan och hemmanet skola komma i samma hand och deri förblifva. Utan betänkande skulle jag vägra lagfart å ett sådant särskildt köp, som det nyss nämnda, och, till stöd för min uppfattning härutinnan, vill jag åberopa en auktoritet, nemligen Knut Olivecrona, en tid professor i civilrätt vid Upsala universitet och sedermera justitieråd. Han var också af den mening, att ett frälsekattehemman och en frälseränta, hvilka en gång sammanfallit, icke borde kunna åter skiljas. Såvidt jag förstår, har i och med den återlösen, som egt rum, hemmanet och räntan blifvit ett rent frälsehemman, och ett sådant kan icke åter fördelas.

Lagutskottets sista skäl, nemligen att lösningsrätten "måste anses icke vidare öfverensstämma med en nyare tids uppfattning af eganderättens väsen och verkningar, i samma mån de förutsättningar, som betingat dess uppkomst, förlora sin betydelse", är så svärfvande och djupsinnigt, att jag verkligen icke förstår meningen dermed. Jag för min del kan icke se, att detta rättsinstitut står i strid med eganderättens väsen och verkningar, sådana de finnas bestämda i Sveriges lag. Jag tillåter mig alltså förena mig med de talare, som yrkat afslag å lagutskottets betänkande.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

Herr Sjöcrona: En högt aktad ledamot af denna kammare, hvars ord i lagfrågor med rätta väger synnerligen tungt, har yttrat, att om den ifrågavarande lösningsrätten borttages, finnes ingen annan utväg att sammanföra fastighetseganderätten och ränteganderätten, än att staten inlöser räntorna. Jo, mine herrar, det finnes verkligen en annan utväg och en som är mycket enkel och mycket naturlig. Det är den, att parterna träffa öfverenskommelse med hvarandra, att den ene skall sälja till den andre. Denna enkla och naturliga utväg användes i liknande fall, och jag vet icke hvarför den icke skulle kunna med fördel begagnas äfven i detta. Det är väl alltid i viss mån kränkande för rättsuppfattningen att, då ett köpeaftal afslutats mellan två personer, en tredje skall komma och lägga sig emellan samt säga: "nej pass, jag öfvertager köpet".

Vidare har en ledamot sagt, att borttagandet af lösningsrätten skulle innebära ett kränkande ingrepp i nuvarande egares af frälsekattefastighet eventuella rätt att, då frälseränta säljes, lösa densamma till sig. Ja, det låter mycket bra, men skulle en sådan åsigt göra sig gällande, då komme vi att i fråga om all lagstiftning stå stilla, ty nästan på alla områden derinom kunna, då ändringar ifrågasättas, dylika skäl åberopas. Jag vill påminna derom, att samma förhållande egde rum, då hembudsskyldigheten upphäfdes. Då hade fastighetsegaren rätt att sitta i lugn och ro och vänta, tills man hembjöd frälseräntan. Denna rätt fräntogs honom, och jag tror att ingen ifrågasatte, att detta var ett våldsamt ingrepp i hans rätt.

Slutligen har en talare, med bestridande af min åsigt, hållit före, att en af frälsekattefastighetsegare förvärfvad ränta icke skulle kunna åter säljas och å nyo lagfaras. Lika med denne talare anser jag, att det borde vara så, men jag vågar säga att det dess värre icke är så. Och jag vill fråga honom, huru han skulle kunna fullfölja denna åsigt. Han säger att han vill vägra lagfart. Nå väl! Det är en frälsekattefastighetsegare, som heter Per Andersson. Han köper räntan af dess nuvarande innehafvare, så säljer han den och lemnar sin åtkomsthandling, hvarefter nye egaren kommer och begär lagfart. Huru skall häradsrätten kunna veta, att denne Per Andersson är den, som är egare till frälsekattefastigheten. Jag kan icke fundera ut, huru någon säkerhet härutinnan kan vinnas. Jag har redan sagt och påminner nu derom, att jag för min del skulle af praktiska skäl vara mest benägen för att upp-

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsvägt.
(Forts.)*

häfva ensamt frälseräntegares rätt att lösa till sig fastigheten och således icke skulle sörja öfver att förslaget inskränktes derhän, men på de skäl, som jag redan förut anfört, tillåter jag mig likväl fortfarande yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klingspor: Tacksam för det understöd jag fått i denna fråga, ber jag dock att få säga ytterligare några ord ur den rent praktiska synpunkt, jag betraktat frågan, och detta med anledning af den siste talarens yttrande. Han sade, att det ju alltid återstår för "parterna att träffa öfverenskommelse med hvarandra". Denna sak är ganska kinkig, ty om någon har en inteckning i min egendom, och denna inteckning är af natur, att dess värde stiger med hvarje år — man vet huru värdet å alla natura-produkter under de sista 50 åren har stigit, det har fördubblats, ja, delvis mångdubblats — samt jag förlorar laglig rätt att tillösa mig densamma, är det icke någon lätt sak för mig att göra upp med inteckningshafvaren. Det kan mycket lätt inträffa, att under tidernas lopp värdet å frälseräntorna stiger derhän, att hemmanet förlorar allt värde. Då man tänker sig att ett frälsehemman, som är taxerad till t. ex. 8,000 eller 10,000 kronor, är betungadt förutom med sin frälseränta med öfriga onera i lika hög grad som andra hemman, hvilka äro taxerade till 2, 3 å 4 gånger så stort belopp, inser man att dylika hemman blifva synnerligen svaga. De kunna blifva så svaga, att de komma hardt nära gränsen att ligga öde. En sådan vänlig öfverenskommelse som den, till hvilken den siste talaren hänvisade oss, kan omöjligen annat än sägas framkalla en mycket ojemn strid, ty såsom hemmansegare står jag i en synnerligen ofördelaktig ställning gent emot den person, som i min egendom har en inteckning, och det en inteckning, som icke kan jemföras med en vanlig sådan, utan är, såsom jag nyss sade, af natur att till sitt värde ökas med hvarje år.

Hvad beträffar den siste talarens anmärkning, att han gerna skulle upphäfva frälseräntegarens rätt att lösa till sig hemmanet, vågar jag säga, att denna rätt är af ringa betydelse. Räntegaren har nemligen mera undantagsvis någon fördel af att lösa till sig hemmanet. Han har trumfen på sin hand, och det är sällan någon person är så uppoffrande, att han underkastar sig förlust för att sammanföra hemmanet med räntan. För hemmansegaren åter är detta sammanförande en lifsfråga, och jag är säker på, att hvarje sådan ingenting högre önskar än att ju förr dess hellre få räntan förenad med hemmanet, dervid räntan i samma ögonblick upphör att hafva någon betydelse. Kommer sedan dertill, att räntan kan blifva på ett eller annat sätt dödad, kunna vi blifva befriade från denna frälseränta, som är ett arf från gamla tider, som icke vidare kan anses tidsenligt. Att befordra en dylik sammanslagning torde vara bästa sättet att lösa frågan, men då lagutskottets förslag skulle föra oss åt motsatt håll, och det dertill innebär en rättskränkning utan något som helst samhällsnyttigt ändamål, hoppas jag att lagutskottets förslag måtte afslås.

Herr Lundin: Jag har icke deltagit i lagutskottets beslut, och jag har varit mycket oviss om de grunder, på hvilka denna fråga borde afgöras. Jag tror emellertid nu, att det vore särdeles lyckligt, om den utagerades på de skäl lagutskottet anför. — Jag kan icke finna, att borttagandet af denna lösningsrätt skall medföra så stor rubbning i vår lagstiftning, att något egentligt obehag skall uppstå, utan jag tror tvärt om, att borttagandet skall verka betryggande för vår allmoge, vara en fördel för den mindre bemädlade och den i lagfrågor mindre upplyste; och yrkar jag på dessa grunder bifall till lagutskottets förslag.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af egares till
frälsekatte-
fastighet och
frälseränta
ömsesidiga
lösningsrätt.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sjöcrona* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—17;

Nej—93.

Efter förnyad föredragning af lagutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 36 § 1 mom. i konkurslagen den 18 september 1862, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Ändring i 10
§ af förord-
ningen ang.
lagfart å fång
till fast egen-
dom.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 18 och 20 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Herr Sjöcrona: Mot lagutskottets hemställan i nu föredragna betänkande har jag, såsom synes, anmält min reservation. Om det vore så, att när en ledamot af riksdagen gjort sig besvär att väcka motion i en lagfråga, borde vederbörande utskott och kamrarne göra allt hvad de kunde för att belöna hans nit genom att bifalla motionen, så får jag säga, att då kunde denna motion gerna bifallas, ty icke tror jag, att fäderneslandet skulle råka i fara, om man utbytte de 10 åren emot 5 i detta fall. Men enligt min åsigt bör icke en bestående lag ändras, utan att det är fullkomligt visadt, att den ej är lämplig eller att den hvilat på en oriktig grund, och allra minst, när en lag är så ny som denna eller ännu ej 10 år gammal samt tillkommen efter mycket noggranna och omsorgsfulla utredningar. Den lag, hvarom nu är fråga, eller tillägget till 10 § i förordningen om lagfart den 16 juni 1875, hvori stadgas, huru det skall gå till för att få lagfart, ehuru man ej kan styrka sin säljares åtkomst, har, såsom ock i betänkandet erinrats, tillkommit i sammanhang med förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd. Denna förordning stadgade nemligen, att för att kunna grundlägga häfd måste ovilkorligen lagfart hafva egt rum. Det blef då en nödvändighet att utfinna ett sätt, hvorigenom den, som ej kunde styrka sin säljares åtkomst, skulle kunna få lagfart; och då föreslogs samt antogs af stadsmagterna detta nu gällande stadgande, hvori föreskrifves, att med iakttagande af en mängd garantier lagfart skulle kunna beviljas, sedan 10 år förflutit efter i ämnet utfärdad kungörelse. Nu säger motionären, att denna tid är för lång; man får nemligen under hela denna tid vänta, innan inteckning får tagas i fastigheten, innan man får ut sin köpeskilling o. s. v. Deremot vill jag erinra, att denna lag alls icke tillkommit för att bereda lättnad i sådant hänseende, utan endast för att bereda möjlighet till lagfart och att på den grundlägga häfd. — Utskottet har egentligen icke anfört något annat skäl än att utskottet föreställer sig, att verkan af de i öfrigt föreslagna garantierna ej skulle i någon väsentlig mån förringas, derest, på sätt motionären föreslagit, tiden inskränktes till fem år. Men detta påstående är alls icke bevisadt. Såsom jag redan nämnt, nedlades den största omsorg på att finna garantier med en tid af 10 år, och då måste man nu bevisa, att dessa garantier fortfarande äro fullt tillräckliga, äfven om tiden blir nedsatt till fem år. — Man har äfven sagt att det kan inträffa, att genom eldsvåda eller dylikt åtkomsthandlingar förloras, i hvilket fall, om fastighet sedan säljes, man får vänta i 10 år på lagfart. Det är icke heller för att afhjelpa detta, som lagbestämmelsen tillkommit. Skulle en sådan olycka inträffa, fins ju underrättens protokoll och renovationerna i hofrätten, hvarest afskrifter af åtkomsthandlingar kunna erhållas; och på så sätt kan åtkomsten styrkas. —

Vidare har utskottet sagt, att erfarenheten ådagalagt, att man mycket sällan begagnar sig af detta medel att få lagfart, och förmenar, att det beror på den långa tiden. Man "kastar yxan i sjön" och bryr sig ej om att söka lagfart; man tycker att det ej lönar sig. Det tror jag ej är förhållandet, utan om det visat sig, att man litet begagnat sig af detta sätt, är det nog därför, att folk i allmänhet äro så tröga att fullgöra föreskrifter, som föranleda litet besvär och kostnader, samt att mången må hända icke ens har kännedom om, att ett sådant rättsmedel finnes i lagen medgifvet. — Dessutom tillkommer en principiell betänklighet, nemligen den, att i Sverige hafva vi blott två preskriptionstider, den ena tioårig, som gäller för fordran, den andra ettårig för borgensförbindelser, klander å förmyndareräkning m. fl. förhållanden, der lagen talar om "natt och år". Nu skulle införas en alldeles ny preskriptionstid på fem år. Det är visserligen sanning, att denna tid i sjelfva verket icke är en preskriptionstid, ty den utesluter icke ätt till klandertalan. Men den är dermed nära jemförlig.

Med afseende härpå kan jag ej annat än anse, att man bör stå qvar vid den gällande lagen, och därför yrkar jag afslag å utskottets betänkande.

Herr Claëson: Jag hör icke till dem, som vilja bifalla en motion såsom belöning åt motionären. Det är för mig likgiltigt, om motionären af kammarens beslut känner sig tillfredsstäld eller icke. Men hvad denna motion beträffar, anser jag att ett bifall till densamma skulle blifva af så stort gagn för en talrik hemmansegareklass i den domsaga, hvars förvaltning är mig anförtrodd, och för hela det län, af hvars representanter jag är en, att jag med mycket nöje understödt motionen i utskottet. Jag tror, att hvad här är sagdt om tioårig preskription icke i någon mån är tillämpligt; ty de följder, som eljest inträda af preskription, inträda icke här. Om en person inom tio år ej utkräver sin fordran, är han förlustig sin rätt, så vida ej gäldenären i godo betalar sin skuld. Men här är han icke säker i sin eganderätt efter de tio åren, ty han behöfver ytterligare tjugu år för att få häfd. Dertill kommer, att innan denna tid börjar löpa — vare sig tio eller fem år bli gällande — är det vanligen en mycket lång besittningstid som föreligger. I allmänhet är det nemligen just när en jordegare dör efter att hafva suttit 30—40 år på sin egendom, som man har den största svårigheten att bevisa åtkomsten. Det blir således ofta en 60—70 år, som förflyta. — Då förmodligen de fleste af herrarne föreställa sig, att den, som bar en egendom, äfven har klara papper rörande eganderätten, så ber jag att få lemna några upplysningar från min domsaga. I två af domsagans tingslag hafva sedan mer än 30 år tillbaka de stora skogsbolagen förvärfvat sig nyttjande- eller eganderätt till skogsmarker, och under denna tid hafva de så småningom och med mycket arbete lyckats framskaffa åtkomsthandlingar till en stor mängd fastigheter. Men ännu händer det, att de ej kunnat anskaffa sådana,

Ändring i 10
§ af förord-
ningen ang.
lagfart i fäng-
till fast egen-
dom.
(Forts.)

Ändring i 10
§ af förord-
ningen ang.
lagfart å fång
till fast egen-
dom.
(Forts.)

utan måste begagna den nu ifrågavarande utvägen med kungörelse. De begagna den, ty hellre något än intet. Men af allmogen i det tredje tingslaget är det sannolikt ej mer än omkring en tiondedel, som har dugliga eganderättspapper till sin jord. Det är mycket sällsynt, att de alls lagfara sina fång, och när de göra det, så sker det vanligen blott genom att lemna in sin fångeshandling med begäran att få lagfarten förklarad hvilande. Dermed är ju föga gagn, och man skulle säkerligen i sådana fall begagna den nu ifrågavarande metoden vida oftare än nu sker, om den ej med sin långa väntetid ansågs så tröstlös. — Jag tror emellertid ej, att den ringaste fara föreligger, om tiden nedsättes till fem år. Det är visserligen sant, att någon bevisning kan ej framläggas för att risken ej blir större med fem år än med tio år; och jag undrar icke på, att, när denna nyhet infördes i lagen, lagstiftaren tog den längre tiden af tio år. Men sedan dess hafva tio år förflutit, och erfarenheten har visat, att gagnet af den nya institutionen ej kommit så till heders, som man tänkt sig, därför att tiden är för lång. Jag föreställer mig, att efter dessa tio år icke någon enda rättgång kan uppvisas, hvarigenom eganderätt tagits från någon på grund af sådan här kungörelse. För öfrigt kan det hända nästan lika lätt, att lagfart beviljas annan än rätte egaren, när fångemannens åtkomst styrkes med handlingar. I min domsaga har det nemligen händt, att för eganderättens styrkande boupp teknin- gar och arfskiften förrättats efter personer, som dött 30—40 år dessförinnan, och uppenbart är, att vid dylika handlingars upp- rättande fel kunna med eller utan afsigt ega rum. Jag tror för min del, att man, teoretiskt sedt, ej behöfver betrakta den förelagda lagändringen såsom ett principbrott; och då derjemte enligt min öfvertygelse den skall medföra stort praktiskt gagn, yrkar jag bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Annerstedt: I olikhet med den siste ärade talaren anser jag, att den nu föreliggande frågan är en ytterst viktig principfråga, dock ej så mycket med afseende på hvad nu föreliggande paragraf innehåller, utan med afseende på de verkningar, som denna förändring kommer att medföra på häfdinstitutet i dess helhet. För 10 år sedan åstadkoms efter långvariga och vidlyftiga förarbeten en ny lag angående 20-årig häfd, och dermed ansåg man lagstiftningen i detta ämne hafva blifvit bragt till en punkt, der den lagstadgade häfdetiden vore så afpassad, att den förlikte de motsatta intressen, till hvilka man vid bestämmande af denna tid måste taga hänsyn. Är det något rättsgebiet, der det är angeläget att stadga i lagstiftningen eger rum, är det i fråga om häfdinstitutet. Det ligger i öppen dag, att när det här är fråga om ett rättsinstitut, hvarigenom eganderätten kan öfverflyttas från en till en annan, som ej från början varit den rätte innehafvaren deraf, böra ändringar i detta rättsinstitut företagas med stor försigtighet och förberedas med mycken omsorg. Från lång tid tillbaka hafva ej blott i olika länders lagstiftning, utan ock i den gemensamma källan därför, 30 år ansetts såsom en lämplig häfdetid

i fråga om sådan egendom, som ej kunde genom den vanliga kortare tio- eller tjuguariga häfden försvaras. I öfverensstämmelse dermed innehåller äfven 1881 års lag 30 år såsom häfdetid för det fall, att den person, som söker lagfart på en egendom, ej kan styrka säljarens åtkomst. Och dessa 30 år äro så fördelade, att 10 år förflyta innan lagfart beviljas, och derefter skola 20 år förflyta, under hvilka klandertalan får anställas. Af den genom utskottets majoritet tillstyrkta förändring skulle följden blifva, att i stället för dessa 30 år, som lagkomitén och lagberedningen föreslogo och i den nya lagen intagits, skulle 25 år blifva den längre preskriptionstiden. Den sålunda föreslagna tiden är fullkomligt godtyckligt vald, och därför finnes icke något annat stöd, än att så hafva ledamöterna i 1891 års lagutskott tyckt. Derför kan icke anföras någon analogi från något annat land eller från vår egen rätt. Kan det då vara skäl att införa en sådan lagändring? För min del synes detta icke vara fallet.

Härtill kommer, att då nya lagberedningen föreslog denna tid af 10 år, åberopade den uttryckligen såsom skäl, att den tidsutdrägt, som en lagfartssökande måste underkasta sig, innefattade ytterligare säkerhet för, att sättet ej blefve anlitadt i oträngdt mål, d. v. s. för åstadkommande af bedrägerier, hvarigenom rätte egaren kunde afhändas sin egendom. — Härtill synes mig man böra taga hänsyn till en följande omständighet. Den nya lagen har upphäft det äldre stadgandet, att i fråga om omyndig person preskriptionstiden ej löper. Det är då lagstiftarens skyldighet att tillse, det sådana tidsbestämmelser gifvas, att något så när rymlig tid lemnas för den omyndige att, sedan han blifvit myndig och fått någon erfarenhet i handhafvandet af sina angelägenheter, han kan blifva i tillfälle att anställa den klandertalan, hvartill förmyndarens försummelse kan gifva anledning. I detta fall torde 4 år vara en väl knappt tillmätt tid. Enligt min uppfattning har nya lagberedningen väl afpassat tiden genom att bestämma den till 10 år, d. v. s. 30 år från den omyndiges födelse.

Hvad beträffar gagnet af den nu gällande lagen, förefaller mig detta gagn vara tillräckligt stort för den, som vill förvärfva sig eganderätt. Låt vara att i någon landsända allmänheten ännu ej kommit under fund med de fördelar för jordegare eller jordnehafvare, som redan nu gällande lag innebär, och således icke så mycket som önskligt är anlitar detta förfaringssätt, användes, såsom en föregående talare anført, detta tillvägagående i andra delar af landet ganska mycket, hvarom man kan öfvertyga sig genom att efterse i allmänna tidningarne, hvilka ofta innehålla kungörelser i detta ämne. Och gagnet af gällande lag i detta ämne får för den, som har jorden i besittning, icke blifva större än hvad med rättvisa och billighet mot den rätte egaren till jorden är förenligt. Då den föreslagna förändringen skulle enligt min uppfattning innebära en orättvisa mot den rätte jordegaren, vågar jag värdsamt yrka afslag på utskottets betänkande.

Ändring i 10
§ af förord-
ningen ang.
lagfart & fäng-
till fast egen-
dom.

(Forts.)

Herr Unger: Den der gamla 30-åriga häfden är visserligen ganska värdsnadsvärd, och jag är ej hågad att göra stora hopp i lagstiftningen och införa nya principer, men jag tar mig friheten fästa uppmärksamheten på, att den 30-åriga häfden redan är upphäfd. 1881 års förordning stadgar 20-årig häfd, och den skall löpa från lagfartsdagen för de hemman, om hvilka kungörelse utfärdas, likaväl som för alla andra. Om man nu kunde förkorta klander-tiden, *innan* lagfart får meddelas, kan jag ej förstå, att derigenom någon olägenhet skulle kunna uppstå. Jag beklagar i stället, att motionären icke föreslagit ännu större inskränkning i denna tid, ty jag kan ej fatta, att man derigenom gör något våld på den historiska utvecklingen af hithörande lagstadgande. Det var icke för att återställa den 30-åriga häfden som klandertiden *före* lagfarten bestämdes till tio år, och, när vi hafva kvar den 20-åriga klan-dertiden *efter* lagfarten, måtte väl fem år vara tillräcklig tid för den, som vill klandra *före* lagfarten. Och hvad beträffar gagnet af den föreslagna lagförändringen, synes mig talaren på stockholms-bänken hafva underskattat detsamma.

Det lär väl nemligen vara klart för en hvar, huru viktigt det måste vara för fastighetsegare att få lagfart och ej behöfva vänta derpå i tio år. Den, som sitter med skuld på sitt lilla hemman eller vill göra en afsöndring eller dylikt, kan ju icke företaga nå- got derför, innan han väntat ut de tio åren och fått sin lagfart beviljad. Och hvilkens rätt skulle förnärmas, hvilken skulle lida af att förkorta denna tid till hälften? Jag tror, att den, som ser en kungörelse i Posttidningen eller hör en sådan i kyrkan angå- ende en lagfart, som sökes, väl skall kunna hinna anställa klander- talan derå under loppet af 5 år. Vid sådant förhållande och då gagnet af denna förändring verkligen är stort för landsbygden och i synnerhet för de mindre hemmansegarne, tager jag mig friheten att hemställa om bifall till lagutskottets ifrågavarande betänkande.

Herr Hasselrot: Ej heller i behandlingen af denna fråga har jag deltagit i utskottet, och då jag hyser en annan mening än dess majoritet, ber jag att få yttra några ord. Om den ifråga- satta förändringen endast berörde sådana jordegare, som både rätts- ligen och faktiskt voro egare af den jord, å hvilken lagfart sökes, ehuru lagliga åtkomsthändingar saknas, medger jag att det kunde vara likgiltigt, om det i lagen stode 5 eller 10 år och kanske bättre med 5 år. Men kammaren har sig nog bekant att frågan gäller icke endast detta, utan att möjligen inskränka den verkliga egarens rätt till fastigheten, nemligen att inskränka den tid han nu eger att vinna sin lagliga rätt tillbaka. Förr än förordningen om tjugu- årig häfd tillkom, kunde en rätt egare, dominus, återtaga sin jord, om det så var efter ett par hundra års förlopp och sedan egen- domen genomgått flere händer. Han kom och visade, att t. ex. hans farfarsfar egt densamma och att den olagligen fränhändts denne och att han var ende arfvinge till denne sin farfarsfar samt tog så åter sin egendom. Detta ledde till olägenheter och ansågs menligt för rättssäkerheten. Derför infördes genom 1881 års för-

ordning 20-årig häfd, så att den, som vill på det viset vinna sin egendom åter, skall väcka talan derom inom 20 år efter lagfarts beviljande. Men nu kan på en sådan fastighet, som fränhändts rätt eparen, vanligen ej fås lagfart. Den har gått genom köpebref från en till en annan, och när någon i god tro är innehafvare deraf, är stadgad en ytterligare tid af tio år, inom hvilken denne icke får lagfart och från hvars slut den 20-åriga preskriptionen börjar löpa. Mig synes ej obilligt att fordra denna tid af tillsammans 30 år, för att non dominus skall bekräftas i eganderätten. Jag vågar äfven påstå, att detta rättsinstitut ej användes så sällan som man synes antaga. Jag har intresserat mig för dessa frågor och sett efter i Posttidningen. Det förekommer mycket sällan ett nummer under årets lopp, som ej innehåller någon dylik kungörelse, och ibland förekomma ända till tre spalter i rad med sådana i samma tidning. Så sällan är det således icke, och jag tror, att i samma mån detta tillvägagående blir mera känt, kommer det att allt allmännare användas och lika mycket, om lagfarten skall hvila i 10 år som om denna tid blir inskränkt till 5 år. Hade det från början stadgats fem år, skulle jag ej ifrågasatt ändring deri, men då bestämmelsen i fråga om 10 år gör den sammanlagda preskriptionen till trettioårig, hvilken tid är antagen i andra länders lagstiftning, synes mig mycket litet skäl förefinnas att nu vidtaga en ändring blott för den lilla lättnad för en och annan jordegare, som derigenom skulle kunna vinnas. Jag tillåter mig alltså yrka afslag å utskottets betänkande.

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fång till fast egendom.
(Forts.)

Herr Ölander: Jag hade ej tänkt yttra mig i denna fråga, då det verkligen föreföll mig, som om de skäl, utskottet anfört till grund för sitt utlåtande, vore temligen uttömmande och fullgiltiga. Jag har väntat att se hvilka motskäl skulle under diskussionen anföras, och då jag nu hört dem, anhåller jag att få yttra några ord till bemötande af desamma.

Jag fäster mig emellertid först vid det yttrande af den förste ärade talaren, hvarmed han började sitt anförande. Han förklarade att, om den föreliggande motionen bifölles, "det icke", så föllo hans ord, "kunde vara någon riksfara, utan vore temligen likgiltigt".

Är det nu verkligen så, att de garantier, man velat gifva åt den verkliga fastighetsegaren, derigenom icke blefve i väsentlig mån rubbade, så kan jag å andra sidan säga, att frågan är af stor vikt för de personer, hvilka önska få befastad sin eganderätt medelst lagfart och börja, så att säga, aftjena den tjuguariga häfden. Är det så, att den fara, man åberopat såsom skäl för motionens afslående, icke är af någon större betydelse, då böra vi ej heller afslå motionen och derigenom bibehålla de stora olägenheter, som följa af det nuvarande stadgandets kvarstående.

Den ärade talaren sade vidare, att det är ett jämförelsevis nytt stadgande, det som redan finnes, och att det sålunda ej vore skäl att så hastigt ändra det.

Just den omständigheten att, ehuru det är nytt, det likväl redan visat sig så föga användbart, bevisar enligt mitt förmenande

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fång till fast egendom. att det redan från början varit olämpligt och icke hvilat på en fullt tillfredsställande grund.

Jag märker, att våra domhafvande från olika håll uttalat olika åsikter, och den saken finner jag helt naturlig. På de ställen, hvarest eganderättsförhållandena äro klara och der ej några svårigheter möta att bedöma föregående egares åtkomst, der har man ej lärt känna de olägenheter, som det nu gällande lagstadgandet medför, då deremot på de orter, der åtkomsthandlingarne äro trassliga och oklara, en mängd obehag för de lagfartssökande uppstått, som nämnda lagstadgande snarare tjenat att föröka än att afhjelpa. Denna sistnämnda åsigt har jag hört uttalas af domhafvanden från Dalarne, och så är äfven förhållandet i den landsbygd, der jag utöfvar min domareverksamhet. Då de rättssökande komma med sina köpebref, på grund af hvilka de söka lagfart, och det visar sig omöjligt för dem att kunna prestera sådan åtkomsthandlingar, som erfordras för lagfarts vinnande, samt man dervid upplyser dem om att de ändock kunna efter ansökningens kungörande erhålla lagfart tio år från kungörandet, svara de: "hvad tjenar det till, det är detsamma som intet, jag behöfver låna på hemmanet" o. s. v.

(Forts.)

Under den långa tid, som åtgår från lagfartens sökande och till dess meddelande, kan man visserligen draga de fördelar af egendomen, som den kan gifva in natura; men den har icke något penningvärde, man kan ej sälja den, ej inteckna den, och för de smärre jordegarna är detta en stor fara icke blott för dem sjelfva, utan äfven för jorden, hvars produktionsförmåga de ej kunna upphjelpa i brist på erforderligt rörelsekapital.

Den förste ärade talaren sade sig ej känna till några andra preskriptionstider, än den ettåriga och tioåriga (han nämnde ej den tjuguåriga.)

Men den tid, som här är i fråga, är ej någon preskriptionstid. Hvad är det jag vinner genom att erhålla lagfart efter tio år, eller om motionen antages, efter fem år? Icke vinner jag någon eganderätt till fastigheten, och ingen annan försitter sin. Jag får en skylt på att den tillhör mig, ingenting annat. När som helst kan den rätte egaren uppträda och stämma mig om bättre rätt, trots lagfart blifvit meddelad.

Men, säger en af de föregående talarne, derigenom skulle häfdetiden, den stadgade preskriptionstiden förminskas under hvad man ansett öfverensstämma med gällande rättsprinciper. Men så är det ingalunda. Den gällande rättsprincipen är att häfdetiden skall vara tjuguårig, räknadt från det lagfart meddelats; deruti sker ingen ändring. Hvar finnes den rättsprincip, som fordrar att häfdetiden skall utgöra 30 år från det köpet upprättas eller lagfart sökes? Mig veterligen ingenstädes.

En annan talare anförde att, om tiden mellan kungörandet och lagfartens meddelande sattes för låg, man möjligen skulle komma att missbruka ifrågavarande rättighet och i oträngdt mål begagna sig af densamma. Ingen, som har fullständiga åtkomsthandlingar, lär väl emellertid vilja underkasta sig vare sig att

fem år längre, än han behöfver, vänta på lagfart, eller att vid-
kännas de kostnader, som äro förenade med lagfartens kun-
görande m. m.

Man har sagt, att nu ifrågavarande sätt att vinna lagfart hit-
tills ofta användts, trots de åberopade olägenheterna enligt nu
gällande lag. Ja detta kan ju vara möjligt, ehuru jag derom
saknar erfarenhet från min domsaga, men jag vill fråga hvilken
som helst af våra domhafvande: har det någonsin inträffat att
någon klandertalan med anledning deraf blifvit anhängiggjord? Har
någonsin eganderätten i dylika fall gjorts lagfartssökanden stridig?

Den siste ärade talaren anförde, att om lagfartssökanden vore
faktisk egare af fastigheten, så att hela saken blott vore en
formfråga, skulle det göra mindre, om tiden vore knappare till-
tagen. Men detta är väl just det vanliga fallet, detta är väl
hvad som i allmänhet är regel och att då onödigt fördröja lag-
farten tjenar till intet. Det är undantagsfall att någon annan
har eganderätten, än den som söker lagfart, och jag är alldeles
säker på, att har en gång kungörelse blifvit utfärdad och i tid-
ningarne kungjord, men den rätte egaren icke *då* tager reda på
saken och så fort som möjligt anhängiggör rättegång — icke gör
han det först sedan fem år gått till ända. Dessutom finnes en
ofantligt stark garanti i detta afseende, en garanti, som är till
och med starkare än de bästa åtkomsthandlingar, och det är
stadgandet i härvarande paragraf, att det skall visas "att sökanden
eller han och hans rättsinnehafvare oafbrutet under nämnda fem
år varit i mantals- och skattskrifningslängd upptagne såsom egare
till fastigheten". Låter det väl tänka sig att sökanden skulle få
sitta uti qvald besittning af, draga alla inkomster från samt vara
skrifven för egendomen, under hela denna tid utan att den rätte
egaren, som till på köpet genom kungörelse i tidningarne blifvit un-
derrättad om förhållandet, skulle först sedan fem år gått till ända
anställa sin klandertalan. Det är föga troligt.

Jag anser så många skäl tala för utskottets förslag, att jag
yrkar bifall till detsamma.

Herr Fröberg: Jag erkänner villigt i likhet med den före-
gående talaren, att det är af stor vigt för egaren af en fastighet
att han derå får lagfart; men det ligger ännu större vigt derpå,
att lagfart ej beviljas åt någon, som icke är egare, för att deri-
genom ej beröfva den rätte egaren hans rätt till fastigheten. Uti
här ifrågavarande § af lagfartslagen stadgas, att en person, som söker
lagfart på grund af köpebref eller annan åtkomsthandling, oaktadt
han ej kan förete handlingar, som ådagalägga förre egarens rätt
till fastigheten, ändå skall kunna erhålla lagfart. Men för att
lagfart på detta sätt skall kunna beviljas, föreskrifves vidare, att
om lagfartssökningen, som emellertid förklaras hvilande, rätten
skall, på lagfartssökandens begäran, utfärda kungörelse. Om nu
icke, efter det kungörelsen tre gånger blifvit på sätt, som stad-
gadt är, publicerad, klander å fånget instämnes och i rättens
lagfarts protokoll antecknas inom tio år från sista kungörandet, må,

Ändring i 10
§ af förord-
ningen ang.
lagfart & fång
till fast egen-
dom.
(Forts.)

Ändring i 10 der anledning ej heller förekommer, att annan eger bättre rätt till egendomen, den omständigheten, att förre egarens åtkomst ej styrkes, icke vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande, såvida sökanden eller hans rättsinnehafvare oafbrutet under nämnda tio år varit i mantals- och skattskrifningslängd upptagen såsom egare till fastigheten. Härutinnan föreslår, enligt det föredragna betänkandet, utskottet den ändring, att förenämnde tid af tio år måtte förkortas till fem år, hvilket jag anser ej böra ske, af det skäl att tillfället för rätte egaren att återvinna en honom obehörigen afhänd fastighet kommer att allt för mycket inskränkas, på samma gång som den oredlige förvärfvaren beredes en större förmån, än han nu eger. Det är icke otänkbart att den rätte egaren ej kan under denna kortare tid af fem år iakttaga sin rätt. Det händer t. ex. med sjömän och andra, som vistas å utrikes ort under många år, och hvilka kanske ej förr än efter 25 år återkomma till fäderneslandet samt då först kunna blifva i tillfälle att göra sin rätt gällande. Jag ber att få fästa uppmärksamhet derå, att fastighet kan intecknas, efter det lagfart derå beviljats. Har en sådan blifvit rätte egaren obehörigen afhänd, och kommer han åter efter flera år och inom häfdetidens utgång stämmer om fastighetens återvinnande, så varder, i fall detta påstående bifalles, lagfarten upphäfvnen och de inteckningar, som i fastigheten skett, sedan den kom ur rätte egarens hand, förklarar ogilda, hvilket kommer att medföra stora olägenheter och ingalunda kan vara egnadt att höja förtroendet för fastighetskrediten, utan fastner skall förorsaka mycken oreda i det afseendet; hvarföre jag hyser stor betänklighet vid att bifalla förslaget, och instämmer jag för ty med dem bland de föregående talarne, som yrkat afslag å motionen och utskottets förslag.

Herr Claëson: Visserligen är redan af herr Ölander yttradt en del af hvad jag ville säga, då jag begärde ordet; men jag tror dock det böra skarpere än hittills skett för denna kamrars framhållas, att man genom det föreskrifna kungörandet ej vinner ovilkorlig rätt till lagfart, utan att när efter den föreskrifna tidens utgång lagfartsansökningen fullföljes en grundlig undersökning af alla förhållanden företages för att utröna huruvida något falsarium förefinnes.

Jag tror att på landsbygden, der väl det ifrågavarande sättet hufvudsakligen behöfver anlitas, man i de flesta fall skall kunna med tillhjälp af nämnden leta ut det rätta förhållandet. Vore det fråga om att hjälpa någon köpare, som sitter i falsk besittning af jorden, så försäkrar jag, att jag skulle vara den siste att vara med derom. Men jag anser att faran der vid lag är nästan lika stor, när lagfartssökandena komma med dåliga åtkomsthandlingar. Jag nämnde, att ej mera än omkring en tiondedel af hemmansegarne uti ett af mina tingslag torde hafva klara papper till bevis om sin eganderätt, men jag tror, att de alla ega sin jord, så att här är det blott fråga om en formalitet.

Den åberopade faran är enligt min mening rent teoretisk och

ytterst sällan finnande motstycke i verkligheten och kan lika väl inträffa, då åtkomsthandlingar blifvit föredetta och alltså tiden för häfden är kortare. Deremot äro de praktiska olägenheterna af att i ytterligare 5 år vänta på bekräftelse i eganderätten och köpeskillings erhållande m. m. alldeles uppenbara.

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fäng till fast egen- dom.

(Forts.)

En talare har missförstått mig, då han yttrade, att jag sagt, att detta förfaringssätt sällan användes. Jag har endast sagt, att i min domsaga, der man ofta saknar annan utväg att erhålla lagfart, metoden i fråga användes vida mindre ofta än behöfligt är, sannolikt i många fall för den långa tidens skull. Detta gäller företrädesvis de små hemmansegarne. Det skulle ej falla någon af oss in att ej begagna kungörelsesättet äfven med de tio åren, när annan hjälp ej finnes, men det är afskräckande för en liten jordegare. Den ändock långa tiden och kostnaden för kungörelsen äro tillräckliga att förebygga, att genom tidens förkortande, på sätt nu föreslagits, någon skulle begagna denna utväg, der han är i tillfälle att med handlingar styrka sin fångemans laga åtkomst.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Annerstedt: Innan diskussionen afslutas, anhåller jag att få påpeka några synpunkter, som man vid denna frågas afgörande bör hafva för ögonen

Först och främst är hela denna lagstiftning en lagstiftning för undantagsfall. Det är sålunda litet bevisande, då man säger att de uttalade farhågorna endast hafva tillämpning på undantagsfall. Hela lagstiftningen afser ju undantagsfall, och olyckligt vore i sanning det land, hvars jord i regeln förvärfvades genom tjuguarig eller tioarig häfd — hvilket i sjelfva verket innebure, att de verkliga egarne undanträngdes af personer, hvilka obehörigt satt sig i besittning af jorden.

Den andra synpunkten är den, att från juridisk och äfven från praktisk-juridisk synpunkt sedt förefinnes en väsentlig skillnad på möjligheten af misstag, när den person, som söker lagfart, har klara åtkomsthandlingar, och då han ej är i tillfälle att kunna förete någon åtkomsthandling. Det torde icke vara svårt att inse, att om någon vill begå bedrägeri, det är lätt för honom att förevisa en äkta handling, der en person, hvilken ej har att göra med fastigheten, säljer densamma. Detta papper inlemnas till rätten med begäran om lagfart, och lagfart skulle då vinnas efter fem år, hvarefter, sedan ytterligare 20 år förflutit, full eganderätt förvärfvats!

Vidare är det påstående, som af den siste talaren framhållits, eller att om någon klandertalan kunde ifrågakomma, skulle den gifva sig till känna genast efter första kungörelsen, efter min uppfattning icke grundadt i verkligheten. Dervid tages nemligen ej hänsyn till alla de fall, som torde vara de hufvudsakliga, på hvilka lagen skall tillämpas, då nemligen den person, hvars egen- dom man söker fränhända honom, ej är i tillfälle att skydda sin rätt, om han är sjuk, emigrerad m. m. eller alla de fall, som i

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fång till fast egen- dom.
(Forts.)

1734 års lag förutsättas såsom laga förfall. Om dessa förfall räcka under längre tid, är det gifvet, att ifrågavarande person är urståndsatt att bevaka sin rätt, oaktadt kungörelse stått i Posttidningen. När förfallet upphör och han finner sin egendom såld eller intecknad, det är då, som han väcker vindikationstalan, och det vore obilligt, om denna hans rätt skulle genom den föreslagna korta preskriptionstiden blifva honom beröfvad. Slutligen kan det icke vara riktigt att, som den siste talaren, säga, att här ej är fråga om någon preskriptionstid, här är fråga om den trettioåriga preskriptionen och huruvida tjugufem eller trettio år skall vara klandertiden i de fall, då en person utan att kunna styrka sin åtkomst satt sig i besittning af en egendom och får sin lagfartsansökning hvilande. Är det ej med rigtiga rättsgrundsatser öfverensstämmande att denna klandertid skall vara 10 år längre, än då en person med fullständiga åtkomsthandlingar sökt och erhållit lagfart? Mig synes detta vara uppenbart.

På dessa skäl vidhåller jag mitt yrkande om afslag på utskottets hemställan.

Herr Carlborg: De talare, som yrkat afslag å utskottets ifrågavarande utlåtande, hafva företrädesvis åberopat den omständighet, att detsamma skulle strida mot de principer, som varit och äro gällande i vår egen och främmande länders lagstiftning. För min del anser jag dock att, ehuru principer äro synnerligen viktiga, då det är fråga om lagförändring, man likväl ännu mera bör taga hänsyn till, huruvida den lag, i hvilken ändring föreslås, visat sig gagnelig eller icke för det land och de förhållanden, som den är afsedd för. Enligt min åsigt och den erfarenhet, jag eger såsom domare, har den lag, hvarom nu är fråga, ej visat sig nyttig. Lagen har nu snart varit gällande i 15 år, men såvidt jag vet, har det ännu icke någon gång förekommit, att en person, som sökt lagfart å fast egendom, blifvit densamma afhänd på grund af klander, tillkommet genom sådant kungörande, hvarom stadgas i 1875 års lagfartslag. Innan denna lag utkom var allmän praxis hos underdomstolarne på landet, att då lagfarts söktes af en köpare som icke hade åtkomsthandlingar, han sökte styrka sin eganderätt med vittnen och utdrag ur mantals- och skattskrifningslängder till bevis på huru lång tid han och hans fångesmän varit i oqvald besittning af egendomen. Om denna tid uppgick till 10 år eller derutöfver, beviljades vanligen lagfart på sådan bevisning. Detta är nu förbjudet och kan ej ega rum efter det 1875 års lag blef gällande, utan då en lagfartssökande ej kan med en föregående egares fastebref eller lagfartsbevis styrka sitt fång, hänvisas han att låta sin ansökning kungöras i tidningarne, på det att den, som anser sig ega bättre rätt, må få tillfälle klandra hans fång. Detta kungörande har, såsom jag förut nämnt, ej haft den ringaste påföljd, och skall man taga så mycken hänsyn till principer, som vissa talare hafva påyrkat, bör man äfven beakta den i motiveringen till lagfartslagen uttalade princip, att all svensk jord bör lagfaras och att hvarje jordegare bör be-

redas tillfälle, och i vissa fall äfven tillhållas, att förskaffa sig lagfart. Men genom nuvarande stadgande förhindras den synnerligen nyttiga och behöfliga säkerhetsåtgärd, som lagfarten medför. Då en mindre hemmansegare söker lagfart, men ej har sådana papper, att lagfarten kan beviljas, utan hänvisas till kungörelse i tidningarne, blir han, då han får höra att med ansökningens pröfning kommer att dröja i ytterligare 10 år och att kungörandet dertill kostar penningar, vanligen så missmodig, att han säger: "ja, då får det väl vara som det är", och det leder åter derhän, att i många landsändar sitter en hop hemmansegare vid sina fastighetslotter utan att derå hafva erhållit lagfart, till stor skada för dem sjelfva och deras rättssinnehafvare, då de en gång dö. Såsom jag nyss sade, anser jag denna långa tid af 10 år verka skadligt för den i lagen erkända grundsatsen om nyttan och behöfligheten af lagfarts vinnande, och på grund häraf anhåller jag att få förena mig med dem, som yrka bifall till utskottets förslag.

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fång till fast egen- dom.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Jag skall endast be att få yttra några ord.

En talare har mot mig sagt, att den ifrågavarande tiden icke vore någon preskriptionstid. Det har jag icke heller påstått. Någon verklig preskriptionstid är den visserligen icke, men den är så snarlik och så jemförlig med en preskriptionstid, att, om den ändras, det är fara värdt att en sådan ändring skall kunna åberopas till stöd för att ändra äfven den eljest i lagen bestämda preskriptionstiden.

Samma talare frågade: hvad vinner lagfartssökanden derpå, att han får det han önskar efter fem år? Jo, svarade han, ingenting annat än lagfarten. Men derpå vill jag svara, att den, som fått lagfart, dermed vunnit den förmånen att kunna inteckna fastigheten. Men den, som derpå icke vinner, i händelse eganderätten icke är laglig eller behörig, det blir den, som i förlitande på den beviljade lagfarten, lemnat lån mot inteckning i samma fastighet, och som, om eganderätten går tillbaka, får vidkännas den obehagliga öfverraskningen att hans inteckning förlorat allt värde.

På grund häraf, samt med åberopande af hvad jag förut sagt och de sakrika anförandena af talarne på stockholmsbanken och kalmarbanken, yrkar jag fortfarande afslag å utskottets förslag.

Herr Unger: I anledning af ett par talares yttranden, som kunnat tydas derhän, att det efter de ifrågavarande fem åren skulle vara slut med tiden för att få klander å fångstinstämmt, vill jag endast erinra derom att, vare sig man nu varit hindrad af sjukdom eller sjöresa, att anställa klander före lagfarten, man i allt fall har samma tjuguariga preskriptionstid kvar efter lagfart, meddelad på grund af de föreskrifna kungörelserna, som efter vanlig lagfart.

Hvad vidare beträffar den af den siste ärade talaren antydda öfverraskning, som under klandertiden skulle kunna träffa en inteckningshafvare, så vill jag blott påpeka, att sådana öfverraskningar lika väl kunna träffa inteckningshafvare, som fått inteck-

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fäng till fast egen-dom.

ning i fastighet, i fråga om lagfart, hvarå något kungörande icke erfodrads.

Jag vidhåller mitt vördsamma yrkande om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Bergström: Det lyster mig icke att inlåta mig på de bifrågor, som här under öfverläggningen förekommit, t. ex. huruvida den tid af 10 år, som föreslagits att förkortas till fem, är att anse som en preskriptionstid eller icke. Närmast åsyftar jag, att rätta ett misstag, hvartill en föregående talare gjorde sig skyldig, då han sade, att den ifrågavarande förordningen varit gällande i 15 år. Den är daterad den 22 april 1881, och då vi nu räkna 1891, har den således icke varit gällande i fulla tio år. Då den tid, som från sista kungörandet af det i förordningen omnämnda förhållande måste, så vida lagfart skall kunna meddelas, hafva förflutit, enligt förordningen är bestämd till 10 år; så hafva vi verkligen ännu icke någon erfarenhet, huru lagen verkat.

Jag tillstår upprigtigt, att jag delar alla de betänkligheter, som i denna sak äro af herrar Annerstedt, Sjöcrona och Hasselrot anförda mot bifall till utskottets hemställan. Redan sättet för kungörandet, enligt föreskriften i 1881 års förordning, är temligen ofullständigt. Första villkoret för att göra en ändring i afseende på tiden vore, enligt mitt förmenande, att man föreskrefve ett mycket tätare och fullständigare kungörande än för närvarande är stadgadt. Kungörelse skall tre gånger införas i allmänna tidningar. Men hvem, åtminstone i landsorten, håller Post- och Inrikes-tidningar, om han icke är embetsman? Det föreskrifna kungörandet i kyrkan har icke heller stor betydelse, ty de flesta gå ur kyrkan, så fort kungörelserna efter gudstjenstens slut börja uppläsa. Deremot skulle, i händelse tiden förkortades, kungörande en gång i månaden i ortens tidning vara ett sätt att säkrare bringa saken till allmänhetens och framför allt till vederbörandes kännedom. Alla de vådor, som kunna uppkomma genom att man är för välvillig i fråga om förkortande af denna tid, äro redan framhållna. Säkert är, att, om på lösa grunder en lagfart beviljas och dermed möjlighet beredes för den, som fått lagfart att medgifva inteckning i fastigheten, denna inteckning, när sedermera rätte egaren framkommer, förlorar allt värde. Då 1876 års lagfartslag infördes, hade man till syftemål att en gång komma derhän, att hvarje lagfart skulle stå i lagfartsboken, så att denna blefve ett fullständigt fortlöpande vittnesbörd om eganderättsförhållandena i vårt land. Jag tror att, då man ändrar den nu ifrågavarande paragrafen, man aflägsnar sig från vinnande af detta syftemål.

Jag yrkar afslag å lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, samt för-

klarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Claëson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Ändring i 10 § af förordningen ang. lagfart å fång till fast egen- dom.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52;
Nej—43.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 20 kap. 8 § ärfdabalken.

Ifrågasatt ändring af 20 kap. 8 § ärfdabalken.

Herr *Billing*: Den af herrarne, som genomläst den föreliggande motionen och lagutskottets betänkande öfver densamma, har icke kunnat undgå att finna dessa framställningar ganska egenomliga. Till stöd för sitt förslag anför motionären ett skäl; detta kasseras af lagutskottet. Till stöd för sitt förslag anför åter lagutskottet ett annat skäl; detta kasseras, åtminstone till tre fjerdedelar, af utskottet sjelf.

Motionen går ut på att få bort den bestämmelsen, att förmyndare för ett barn får den icke vara, som tillhör en annan trosbekännelse än den, i hvilken barnet skall uppfostras. Motionären säger, att denna bestämmelse innebär en orättvisa, därför att den skulle stämpla dessa, som icke få vara förmyndare, såsom opålitliga. Här finnes det nog ingen, som anser, att i denna bestämmelse ligger ett stämplande af någon såsom opålitlig, ty därför att jag har en annan trosbekännelse, må jag väl icke förklaras för en opålitlig människa. Jag kan blott icke anses vara en pålitlig uppfostrare i en tro, till hvilken jag är motståndare.

Lagutskottet säger, att skäl till en förändring ligger deruti, att, då, enligt dissenterlagen, en fader kan vara af annan trosbekännelse än sitt barn, han ju då icke skulle kunna vara dess för-

Ifrågasatt ändring af 20 kap. 8 § ärfvidabalken.
(Forts.)

myndare. Men lagutskottet säger också sjelf, att den ifrågavarande lagen icke läser kunna tillämpas på fader, och således gäller då icke heller detta skäl, ehuru utskottet likvisst tillägger, att en sådan tillämpning möjligen kan ifrågakomma.

Alltså finna herrarne, att hvarken motionären eller lagutskottet anfört något skäl för den här föreslagna förändringen, och då för öfrigt intet skäl blifvit framhållet för förändringen, så läser det icke heller finnas något skäl att bifalla densamma.

Under sådant förhållande skulle jag icke behöfva anföra någon positiv grund för afslag. Men jag ber dock att få tillägga några ord.

Den lag, som här nu är i fråga, har tydligen tillkommit för att lägga något hinder i vägen för religiös propaganda. I detta hänseende finnas numera i vårt land nästan inga hinder. Det enda område, der ännu någon tillstymmelse till sådant fins, rörer barnen. Vi hafva förordningen af den 16 november 1869, angående ansvar för den, som söker förmå minderårig till affall från den evangeliskt-lutherska läran, och vi hafva den nu här ifrågavarande lagbestämmelsen, med hvilken man velat värna de omyndiga barnen från att blifva föremål för religiös propaganda. Jag hemställer, om icke det kan vara skäl att bibehålla detta värn, och om det kan vara skäl att *just nu* undanrödja detsamma, då man vet, huru dessa omyndiga äro föremål för ganska starka försök att föra dem öfver från den tro, i hvilken de enligt gällande lag skola uppfostras. Sådana försök komma från venster och från höger. Jag skall nu icke tala om försöken från venster, nemligen från de många sekterna i vårt land, utan mitt starkaste skäl att hålla fast vid den ifrågavarande bestämmelsen är att icke taga bort något af de hinder, som ännu stå i vägen för propagandan från höger, jag menar från den romersk-katolska kyrkan. Det är allmänt bekant, att icke blott i andra länder utan äfven i Sverige den romerska kyrkan gör och ytterligare rustar sig att göra ganska kraftiga försök att drifva propaganda. Jag tror, att det är mycket större skäl att försöka ställa ett värn mot denna propaganda än att borttaga nästan det enda skydd vi ega emot dessa katoliker, hvilka redan nu på mångahanda sätt försökt att kringgå de bestämmelser, som i dissenterlagen äro gifna angående våra barns uppfostran i religiöst hänseende.

Jag yrkar afslag å lagutskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Den kritik, som den föregående talaren egnat lagutskottets betänkande, träffar icke mig, enär jag, såsom herrarne behagade finna, reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Ehuru jag redan flera gånger i dag nödgats taga ordet i egenskap af lagutskottets ordförande, är jag dock tvungen att så göra äfven nu i anledning af nämnda reservation. Jag tror emellertid, att jag kan fatta mig temligen kort.

Den förste talaren har redan antydtt, att, om detta förslag blefve bifallet, en katolik kunde förordnas till förmyndare för en myndling, som skall uppfostras i den evangeliskt-lutherska läran.

Nu säger lagutskottet, att detta gör ingenting, ty det kommer an på domaren att se till att en lämplig förmyndare förordnas, och om denne skulle missbruka sin ställning, så torde domaren icke underlåta att efter noggrann pröfning aflägsna honom från förmyndareskapet. Skall det nu så förstås, att domaren i regel icke förordnar en person, som har en annan trosbekännelse än den, hvartill barnet skall uppfostras, då kan ju lagbestämmelsen gerna qvarstå. Blevde det åter så, att domrarne i allmänhet icke skulle fästa afseende å detta förhållande och sådant måste anses skadligt, så är det ju nödigt att bibehålla förbudet. Hvad åter beträffar den af lagutskottets majoritet uttalade förmodan, att domaren skulle afsätta en förmyndare, som, om än icke lockar eller tubbar, likväl använder sitt inflytande på sin myndling för att få honom från den evangeliskt-lutherska trosbekännelsen, så tror jag att en sådan förhoppning ingalunda kan realiseras, ty en domare har säkerligen icke tid att följa alla de myndlingar, som stå under hans vårdnad.

Ett skäl skulle dock kunna tänkas för bifall till föreliggande motion, hvilket skäl lagutskottet äfven antydt, nemligen om den lagbestämmelse, hvori ändring nu ifrågasättes, skulle utgöra hinder för en fader att fortfarande vara sitt barns förmyndare. Det kan ju mycket lätt hända, och det händer verkligen ganska ofta i vårt land, att äktenskap ingås mellan personer af olika trosbekännelse, och att barnen då skola uppfostras i modrens trosbekännelse, om den öfverensstämmer med statskyrkans lära. Så länge äktenskapet varar och modren lefver, kan hon utöfva sitt inflytande på barnen och motverka inflytandet på dem från fadrens sida. Men då modren dör, är fadren ensam den, som skall hafva vård om barnen, och då skulle man kunna tänka sig, att han kunde utöfva sitt inflytande till förmån för sin troslära. Men detta oaktadt anser jag det vara en orimlighet att en fader icke fortfarande skulle få vara förmyndare för sina barn. En sådan fara föreligger emellertid icke här, ty i första paragrafen af det ifrågavarande kapitlet i ärfdebalken stadgas, att fader är sina barns rätte förmyndare. Han är således barnens förmyndare utan något förordnande af domstol, och under sådant förhållande bör och kan det icke gerna vara annorlunda än att dessa hinder, som omförmälas i den ifrågavarande paragrafen, endast afse de fall, då domstol skall till förmyndare förordna, och jag har icke heller, trots gjorda efterforskningar, förnummit något enda fall, då en domstol aflägsnat en fader från förmyndareskapet för sina egna barn. Vid sådant förhållande finner jag icke något skäl att ändra den bestående lagen, utan yrkar afslag å lagutskottets förslag.

Herr Hasselrot: Jag har icke deltagit i lagutskottets behandling af ifrågavarande ärende och står sålunda icke i något ansvar för betänkandet. Då emellertid ingen af de utskottets ledamöter här i kammaren, som deltagit uti detta beslut, uppräddt till försvar för detsamma, skall jag bedja att få säga några ord.

Det finnes, enligt min tanke, ett väsentligt skäl för ifrågavarande ändring, och det är det af den siste talaren påpekade, nem-

Ifrågasatt ändring af 20 kap. 8 § ärfdebalken.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring af 20 kap. 8 § ärfdäbalken.
(Forts.)

ligen den stridighet, som förekommer emellan 20 kap. 1 § och 20 kap. 8 § i nuvarande ärfdäbalk. Det är ju, såsom han erkände, riktigt, att en fader får vara förmyndare för sina barn, äfven om barnen äro af en annan trosbekännelse än fadern, hvilket, såsom han äfven erkände, icke torde vara så sällsynt. Men, sade han, en sådan stridighet behöfver man icke befara, ty det står i 1 §, att fader vare sina barns rätta förmyndare, och detta gäller i alla fall mot bestämmelsen i 8 §, att den får icke vara förmyndare, som är af annan lära än barnen. Jag tviflar på att så är förhållandet. Den 8 § innehåller de absoluta hindren för att vara förmyndare. Är någon t. ex. litet vetande eller vansinnig, är väl detta ett absolut hinder för honom att vara förmyndare äfven för sina barn. Detta förhållande, som ju är ett bland hindren i 8 §, upphäfver sålunda bestämmelsen i 1 §. Jag tviflar också på att, med bibehållande af den nuvarande bestämmelsen i 8 §, en domstol kan låta såsom förmyndare för sina barn qvarstå en far, som är af annan trosbekännelse. Hufvudsakligen af detta skäl tror jag, att den ifrågavarande lagförändringen har sitt berättigande, och som jag icke befara någon på grund häraf uppstående katolsk propaganda eller fara för barnens lockande att öfvergå till annan troslära, tillåter jag mig att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Claesson: Till de goda skäl för afslag å motionen, som framstälts af den förste ärade talaren, ber jag, med anledning af den siste talarens yttrande, få lägga, att vi icke, utan att vara inkonsekventa, kunna vidtaga den föreslagna ändringen utan att vidtaga någon eller några andra. Såsom den förste talaren påpekade, har motionären icke framlagt sitt förslag på grund af några befintliga missförhållanden, utan endast därför, att det skulle vara en klick på den främmande trosbekännaren att icke få vara förmyndare. Bland dem, som äro hindrade att vara förmyndare, uppräknas emellertid äfven de, som hafva kronans eller andra sådana medel under händer; men icke är väl härigenom satt någon klick på dessa. Den kollision, som kan förefinnas emellan stadgandena i 1 och 8 §§, förefinnes också lika mycket i fråga om dessa förvaltare af allmänna medel.

Jag tror, att om en ändring skall göras i den rigtning, som motionären åsyftat, bör den icke gå så lätt som att stryka ut orden "eller den af annan lära är", utan det tarvas då nog äfven andra ändringar i såväl denna paragraf som andra paragrafer, hvilka dermed ega sammanhang.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Då jag sist hade ordet, glömde jag att nämna ett skäl till för bifall till utskottets hemställan. Lagutskottet har endast föreslagit, att i fall en förmyndare är af en annan lära än myndlingen, detta ej skall utgöra ett absolut hinder för förmyndareskapets öfvertagande. Deraf följer dock icke, att en domare, då han förordnar förmyndare, ej kan och bör fästa afseende vid denna, likasom vid alla andra egenskaper hos för-

myndaren. Är denne icke de omyndigas fader eller i öfrigt goda skäl föreligga för hans förordnande, läser nog icke domaren till förmyndare taga en person, som är af en annan lära än barnen.

Ifrågasatt ändring af 20 kap. 8 § ärfdebalken.
(Forts.)

Det har vidare sagts, att det skulle vara mycket svårt för en domare att kontrollera, huruvida en förmyndare verkligen är af eller möjligen öfvergår till annan lära än barnen. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att det är både en rätt och en pligt för barnens släktingar och andra närstående, att, då de finna det för godt, hos domaren göra anmälan om förmyndarens olämplighet i ett eller annat afseende. Domaren är då i tillfälle att vidtaga nödiga åtgärder. Borttagandet af bestämmelsen i fråga såsom ett absolut hinder, innebär alldeles icke, att icke den olika trosbekännelsen skall utgöra ett relativt hinder, ty det är väl i regel olämpligt att till förmyndare för ett barn förordna en person, som är af annan troslära än barnet, ehuru sådant någon gång och särskildt då fråga är om barnens fader kan vara berättigadt.

Jag yrkar fortfarande bifall till lagutskottets förslag.

Herr Bergström: Det må tillåtas mig att fästa uppmärksamheten derpå, att, såvidt jag förstår att läsa lagen, der icke är föreskrifvet, att en fader behöfver domstols förordnande för att vara förmyndare för sina barn. Lagens uttryck är helt annat. Der står: "fader vare sina barns rätte förmyndare". Då jag som ung man kom ut på ting, fästade också min lärare min uppmärksamhet på, att det icke ginge an att i vanlig form utfärda förordnande för en fader att vara sina barns förmyndare, utan att det i den expedition, som utfärdades i sådana ärenden, borde heta: "jemlikt 20 kap. 1 § ärfdebalken eger N. N. att vara förmyndare för sina med N. N. sammanafnade barn". Jag kan därför icke finna, att det i allmänhet kan uppstå en konflikt emellan 1 § uti ifrågavarande 20 kapitel och den 8 § i samma kapitel, som handlar om hvilka personer icke må af domstol förordnas till förmyndare. För min del kan jag icke finna annat, än att det vore till ingen nytta att taga bort ifrågavarande inhabilitetsgrund. Förmyndaren bör icke vara af annan lära än den myndling, öfver hvars kristliga uppfostran han skall vaka. I likhet med den förste talaren förekommer det mig, som om fara verkligen hotar ifrån den katolska propagandan, och bifall till lagförändringen kunde komma att verka derhän, att propagandan tillhandahölle katolska förmyndare för barn, som böra uppfostras i den rena evangeliska läran.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de denna dag bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1.³⁵ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2.³⁰ e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

bankoutskottets memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning; och

lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring i gällande lagbestämmelser rörande äktenskaps avslutande inför borgerlig myndighet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 21 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 5 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 10 och utlåtande n:o 11.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de denna dag första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.³⁶ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
